



Yeni Irkçılık Bağlamında Yoksulluk Söylemi

Discourse of Poverty in the Context of New Racism

İŞİL DEMİR ÇARKACI¹, SEÇİL DEREN van HET HOF²

¹Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Antalya

• isi.l.demirr@gmail.com • ORCID > 0000-0002-6215-7412

²Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Antalya

• sderen@akdeniz.edu.tr • ORCID > 0000-0002-8939-0142

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Received: 13 Ekim / October 2022

Kabul Tarihi / Accepted: 13 Kasım / November 2022

Yıl / Year: 2022 | **Cilt – Volume:** 7 | **Sayı – Issue:** 2 | **Sayfa / Pages:** 201-224

Atıf/Cite as: Demir Çarkacı, I. ve Deren van Het Hof, S. "Yeni Irkçılık Bağlamında Yoksulluk Söylemi" Middle Black Sea Journal of Communication Studies 7(2), November 2022: 201-224.

Sorumlu Yazar / Corresponding Author: İŞİL DEMİR ÇARKACI

YENİ İRKÇILIK BAĞLAMINDA YOKSULLUK SÖYLEMİ

ÖZ:

Bundan yüzyıl önce Walter Lippmann zihnimizdeki resimlerden bahsederken medyanın tedirgin edici özelliklerinden birine dikkat çekiyordu. Günümüzde haber medyası, biz ve onlar arasındaki ikiliğe hizmet eden belirli önyargıları yaymaya devam etmekte ve toplumun belli kesimlerinin marjinalleşmesini normalleştiren bir söylem üretmektedir. Haber medyasının bu söylemi egemen ideolojiyi sürdürür ve yeniden üretirken belli kimlikleri belli resimlere hapsedmektedir. Kimliklerin bu önyargılı ve kalıp resimlere indirgenmesi ise yeni ırkçılığa hizmet etmektedir. Yeni ırkçılık, 21. yüzyılda resmileştirilmiş ayrımcılık uygulamaları olmamasına rağmen güç dengesizliklerini kolaylaştıran, normalleştiren ve doğallaştıran ve böylece kalıcı eşitsizliklere zemin hazırlayan kodlara, mantıklara ve ideolojilere verilen isimdir. Bu bakış açısıyla bu çalışma, yeni ırkçılığın yoksulluğu konu edinen haberlere nasıl sindiğini incelemektedir. Tıklanma oranı yüksek olan internet haber sitelerinde (*Hürriyet, Milliyet, Sözcü*) yoksullukla ilgili 18 haber Teun van Dijk'in eleştirel söylem analizi yöntemine göre çözümlenmiştir. İncelenen haberlerde yoksulların tehditkar, huzur bozan, saldırgan, sapkın, suçlu kişiler olarak temsil edildikleri görülmüştür. Haberlerin çözümlenmesi, haberlerde yoksulluğun gündeme geldiği konu değişse de yoksulluğun temelde bireysel bir sorun olarak görüldüğü varsayımının yaygın olduğunu göstermiştir. İncelenen haberlerde yoksulların olumsuz bir şekilde resmedildiği ve aşağılandığı, baskın ideolojiye uygun olarak haberlerde yoksulluk sorununun makro düzeyde ele alınmadığı görülmüştür. Bu da “yoksulluğun bir kimlik olarak yeni ırkçılığın hedefi olduğunu göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: *Yeni İrkçılık, Yoksulluk, Eleştirel Söylem Analizi, Haber, Van Dijk.*



DISCOURSE OF POVERTY IN THE CONTEXT OF NEW RACISM

ABSTRACT

A hundred years ago, when Walter Lippmann was talking about the pictures in our minds, he was drawing attention to one of the troubling features of the media. Today, the news media continue to propagate certain prejudices that serve the duality between us and them and produce a discourse that normalizes the marginalization of certain segments of society. While this discourse of the news media maintains and reproduces the dominant ideology, it imprisons certain identities in certain pictures. The reduction of identities to these prejudiced and stereotypical

images serves the new racism. New racism is the name given to codes, logics and ideologies that facilitate, normalize and naturalize power imbalances, thus paving the way for permanent inequalities, despite the absence of formalized discriminatory practices in the 21st century. From this perspective, this study examines how new racism permeates the news on poverty. 18 news stories about poverty in internet news sites with the highest visiting rates (Hürriyet, Milliyet, Sözcü) were analyzed according to Teun van Dijk's critical discourse analysis method. In the news analyzed, it was seen that the poor were represented as threatening, disturbing, aggressive, deviant and criminal people. Analysis of the news showed that although the topic on which poverty is discussed in the news varies, the assumption that poverty is viewed primarily as an individual problem is widespread. It has been seen that the poor are negatively portrayed and humiliated in the news examined, and the poverty problem is not addressed at the macro level in accordance with the dominant ideology. This shows that "poor" as an identity is the target of the new racism.

Keywords: *New Racism, Poverty, Critical Discourse Analysis, News, Van Dijk.*



GİRİŞ

“Sayın Başkan siz bir ırkçı mısınız?”

Bu soru bir gazeteci tarafından Amerika Birleşik Devletleri eski Başkanı Donald Trump’a yöneltildi ve cevap alınamadı (sputniknews.com, 2018). Trump mültecilerle ilgili bir toplantıda Afrika, Haiti ve El Salvador ülkelerini kastederek “bu b*k çukuru ülkelerden niye bu insanları kabul ediyoruz?” (bbc.com, 12 Ocak 2018a) sözlerini sarf etmiş, tepkiler üzerine “Toplantıda kullandığım dil sertti, ama kullandığım dil bu değildi” (bbc.com, 12 Ocak 2018b) diyerek yeni ırkçı bir dil kullanmadığını iddia etmişti. Afrika, Haiti ve El Salvador siyahilerin yaşadığı ve yoksullukla mücadele eden ülkeler olması bakımından ortak özelliklere sahiptir. Beyaz ırkın üstünlüğünü kabul eden, aynı zamanda kültürel ve ekonomik olarak zor yaşam koşullarına sahip bu ülkeleri kendi ülkesinden farklı görerek onları ötekileştiren Trump’ın aşağılayıcı, küçümseyici ve hakaret içeren sözleri, yeni ırkçılığın söylemsel özelliklerini taşımaktadır. Ancak bu yeni ırkçı söylem yalnızca Amerika’nın göçmen politikasıyla sınırlı değildir. Trump yanlısı (ve çok benzer bir biçimde Brexit yanlısı) siyasal söylem, küreselleşme ve serbest ticaret nedeniyle yoksullaşan beyaz işçi sınıfını savunduğunu iddia ederken, rakamların işaret ettiği gerçek yoksulluğun etnik/ırksal boyutunu görmezden gelmektedir (Bhambra, 2017). Bir yandan da yoksul olma halini ötekileştirmekte, aşağılamakta ve kriminalize etmektedir.

İrkçilik, “biz-onlar” ikilemi içerisinde tarihsel olarak beyaz insanın biyolojik üstünlüğüne ya da dinin üstünlüğüne dayalı olarak modern Batılı toplumlarda var olmuştur. İrkçilik, özellikle de Nazi deneyimi sonrasında modernizm eleştirilerinde merkezi bir konumdadır. İrkçilik karşıtı yasalar 1950’lerde Amerika’da siyahların sivil haklar hareketiyle Batılı devletlerin gündemine girmiştir. Günümüzde klasik anlamda ırkçılık, yani bir bireyin renginden, etnik kökeninden ya da menşep olduğu dinden dolayı ayrımcı uygulamalara tabi tutulması yasaktır. Yalnızca uygulama olarak değil ırkçı söylemler için de yasal yaptırımlar bulunmaktadır. Ne var ki ırkçılığa karşı geliştirilen bu toplumsal tepki, yeni bir tür ırkçılığın ortaya çıkmasına engel olmamıştır. Yeni ırkçılık, ırkçılığın bittiği bir noktayı değil, günümüzde dönüştüğü biçimi ifade etmektedir. İrkçilik, etnik köken, din ve renkten bağımsız bir biçimde “kültürel olarak farklılıklar” temelinde çeşitli toplumsal grupların ve/veya bireylerin ötekileştirilmesine dönüşerek varlığını sürdürmektedir. Ülkü Doğanay’ın ifadesiyle (2018:16) yeni ırkçılıkta “biz”, kendi kültüründen olmayan, kendi yaşam koşullarına uygun olmayan, kendi kimliğinden olmayan, kendi dininden olmayan, kendi kadar kazanca sahip olmayan “onlar” yaratılarak var edilmektedir. “Biz”in üstünlüğü, “onları” kendisinden farklılaştırarak, aşağı görerek ve küçümseyerek kurulmaktadır. Öyle ki, yeni ırkçılık günümüzdeki biçimi ile gündelik hayatımızın içerisine sinsi sirayet etmekte; gündelik dilde dahi belirginleşmekte ve yeniden üretilmektedir. Bu noktada medya bu yeni ırkçı söylemlerin kitleselleştirilmesine hizmet etmektedir.

Gündelik hayatın bir parçası olan medya, insanları ulusal ve uluslararası alana dair hemen hemen her konuda olduğu gibi kültürler, sınıf, ırk ve cinsiyet gibi kimlikler hakkında da bilgilendirir. Medya, bilgiye en hızlı ve en kolay ulaşmanın yolu olması bakımından (Harrison vd., 2008: 49-50) insanların zihinlerinde başkaları hakkında fikir oluşmasını sağlar. Zihnimizde oluşan bu fikirler ise Walter Lippmann’ın deyişiyle (1998 [orijinal basım 1922]) aslında kültürümüz tarafından şekillendirilen stereotiplerin yansımasıdır. Birçok şeyi deneyimlemeden önce stereotipler sayesinde o şeyler hakkında bir fikrimiz olur. Dolayısıyla bu minvalde hareket ederiz, başkalarını ve kendi kimliklerimizi bu stereotiplere göre tanımlamaya çalışırız (Lippmann, 1998: xvii, 81, 90). Medyanın rolü de burada başlar; egemenlerin söylemlerini aktararak egemenlerin çıkarlara uygun stereotiplerin zihnimize yerleşmesinde ve güçlenmesinde rol oynar. Medya, egemenlerin sembolik güç kaynağı olarak hareket ederken, sıradan insanlar içinse onların düşüncelerini şekillendiren bir araca dönüşür (van Dijk, 2000: 36).

Teun van Dijk (2000: 37) medyanın, özellikle etnik meselelerde, gücünü kötüye kullandığını vurgular; egemenlerin azınlıklar hakkında ürettiği ayrımcı fikirlere yer verirken, ırkçılık karşıtı söylemleri görmezden gelir. Böylece medya tarafından “biz-onlar” kutuplaşması yaratılır ve medya egemenler lehine yeni ırkçılığın yeniden üretimi için gerekli olan söylemsel ve bilişsel hegemonyanın kurulmasına katkıda bulunur. Medya yeni ırkçı söylemin yayılmasında önemli bir araçtır.

Bu çalışmada yukarıdaki tartışmalar ekseninde “yeni ırkçılık bağlamında yoksullar medyada nasıl sunuluyor” sorusundan hareketle yoksulların haberlerde temsiline odaklanılmıştır. Çalışma kapsamında Google Haberler arama motorunda online haber sitesi olarak tıklanma oranı yüksek haber sitelerine (*Hürriyet, Milliyet ve Sözcü*) ait 2016 ve 2021 yılları arasında yer alan yoksullukla ilgili haberler, “yoksul”, “fakir” ve yoksulluk göstergeleri olan “işsizlik”, “çocuk işçi”, “gecekondu”, “uyuşturucu”, “madde bağımlısı” anahtar kelimeleri ile taranmıştır. Çalışma kapsamında bu anahtar kelimeleri ile tarama yapılmasının iki amacı vardır: Birincisi yoksul ve fakir kelimelerinin geçtiği haberlerde “yoksul kimdir?” sorusunun nasıl yanıtlandığını, yani medyanın, kimi ya da kimleri yoksul olarak işaretlediğini belirlemektir. İkincisi, “işsizlik”, “çocuk işçi”, “gecekondu”, “uyuşturucu”, “madde bağımlısı” gibi yoksullukla birlikte gündeme gelen ifadelerin olduğu haberlerde, habere konu olan insanların nasıl tanımlandığını ve sunulduğunu ortaya koymaktır. Bu minvalde haberler, van Dijk’ın eleştirel söylem analizine göre incelenmiş ve elde edilen bulgular doğrultusunda değerlendirme yapılmıştır. Medyanın yoksul insanları yeni ırkçılık bağlamında nasıl sunduğu araştırmada ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1. YENİ İRKÇILIĞI TANIMLAMAK

İrkçilik, kendi ırkını diğer ırklardan üstün gören bir ideolojik anlayışa işaret eder. Biyolojik ve toplumsal olarak farklılığa dayanan ırkçılık kavramı, korkuyu ve aşağılamayı temel alır. İrkçilik, Zygmunt Bauman’ın tartıştığı şekliyle (1997: 95) “rahatsız edici kategorinin, rahatsız ettiği grubun ülkesinden kovulmasını, yok edilmesini ve yabancılaştırılmasını” savunan bir düşünüş şeklidir. Imanuel Wallerstein’e göre (2000: 44) ırkçılık, basitçe biyolojik ve toplumsal ölçütlerle ele alınan bir kavram olarak açıklanamaz. Bilakis, kapitalist sistemi düzenleyen “sihirli bir formül”dür. Nitekim, sermaye birikimine ve bunun için emek gücüne dayanan sistemin işleyişinde emeğin tümüne ihtiyaç duyulur. Bu bağlamda Wallerstein (2000: 45), ırkçılıkla eskisi gibi yok etme amacı yerine ırkçılığın emek gücünde hiyerarşik bir yapılanmayı sağlamak için var olduğunu ve üstünlüğün emek gücünde yer alanların sınırlarını kesinleştirmesi amacıyla yeniden üretildiğini söyler. Hiyerarşide yer alan grupların bazen kaybolacağına, birleşebileceğine, parçalanabileceğine dikkat çeken Wallerstein (2000: 46), grupların sürekli doğacağını böylece her zaman sistem içerisinde “zenci” yaratılacağını ileri sürer. Günümüzde de sistem kendi koşullarına uygun bir biçimde işleyişini sürdürerek yeni gruplar oluşturmaktadır. Bu gruplar arasındaki sınırlar ise yeni ırkçılık kavramı ile kesinleştirilmektedir.

Yeni ırkçılık kavramı yeni sağ ideolojinin bir yansıması olarak ırkçılığın günümüze uyarlanmış biçimidir. Kavramın doğuşuna neden olan yeni sağ ideoloji, kapitalizmin varlığına tehdit olarak görülen sosyal devlet anlayışını yok etme üzerine kurulan siyasal bir sistem ya da kapitalizmin sürdürülebilirliğini sağlamak amacıyla-

la siyaseten izlenen bir yol olarak ifade edilebilir. Yeni sağ ideolojide milliyetçilik ve dine bağlanılarak ulusal ve kültürel bütünlüğün sağlanabileceği düşüncesi hakimdir (Yanardağ, [2004] 2013: 68-69). Bu ideolojinin yaygınlaştırılmasında ideolojinin savunucuları yani yeni muhafazakârlar adı altında politikacılar, iş adamları ve gazeteciler rol oynamıştır (Yanardağ: [2004] 2013: 92). Refah devleti anlayışının ekonomik ve toplumsal anlamda kazanım sağlamadığı üzerine düşüncelerini geliştiren yeni muhafazakârlar, yeni sağ ideoloji ile toplumsal düzeni kendi bakış açılarıyla inşa edeceklerini ileri sürmüşlerdir. Öyle ki toplumsal düzen konusunu ahlaki boyutlarda tartışarak ve yine kendi görüşleri doğrultusunda ahlaki zemin çerçevesinde toplumsal düzenin varlığının sürdürülmesi için toplumsal yasalar belirlemişlerdir. Toplumsal yasaların uygulanabilirliği için ise otoriter gücü önemsemiş, her alanda kimin otoriter güce sahip olacağını işaret etmişlerdir. Örneğin; otorite sahibi aile içinde baba, okulda öğretmen, işyerinde işverendir. Bu gibi ilişki ağlarında oluşacak herhangi bir otorite boşluğunun toplumsal düzeni bozacağına inanılmaktadır. Onlara göre toplum, ortak değerlere ve ortak ahlaka sahiptir. Bu bağlamda bireyler ortak ahlaki değerleri içselleştirmemişlerse düzeni bozarlar ve düzeni bozanlar cezalandırılmalıdır (Heywood, [2007] 2013: 108-109). Dolayısıyla ortak değerleri korumak açısından kültür, toplumsal düzeninin sağlanabileceği ve üzerinde hakimiyet kurulabileceği bir alandır (Dubiel, 1998: 53). Çocuk, eğitim, kadın, cinsellik, din, etnik kimlik vb. konular bu kapsama giren ve kontrol altına alınmazsa toplumsal düzen için tehdit oluşturacak konulardır (Dubiel, 1998: 15). Yeni ırkçılık da bu siyasal zeminde yeşermiştir ve toplumdaki farklılıkları ortak kültürel değerlere göre değerlendiren ve yargılayan düşünsel bir yapıyı yansıtmaktadır.

Literatüre bakıldığında yeni ırkçılığın (Barker, 1981), “kültürel ırkçılık” (Blaut,1992), “farkçı ırkçılık” (Taguieff, 1990), “gündelik ırkçılık” (Essed, 1991), “ırksız ırkçılık” (Balibar, [1993] 2000) gibi kavramlarla tanımlandığı görülmektedir. Her tarihsel dönemde sistemin sürdürülebilirliğinin bir parçası olarak ırkçılık, dönemin entelektüel ortamıyla uyumlu bir dizi farklı çıkarımlara dayandırılarak var olmuştur. Günümüzde de kültüre dayandırılmıştır (Blaut, 1992: 289-290). Bu bağlamda Gill Siedel (aktaran Ansell, 1997: 43) yeni kültürel ırkçılık kavramının kültürel farklılıklara ilişkin olarak eski ırkçılığa nazaran maskelenmiş bir biçimde “biz-onlar” ayrımında ya da “İngiliz olma”- “İngiliz yaşam tarzı” gibi söylemlerde kendini gösterdiğini belirtir. Bunu “gündelik ırkçılık” olarak nitelendiren Philomena Essed (1991: 50), yeni ırkçılığın gündelik pratikler aracılığıyla rutin bir biçimde işlediğine dikkat çeker. Gündelik yaşam içerisinde normal görülenin parçası haline gelerek ırkçılık fikirlerin ve eylemlerin içine sızar ve böylece sistemi yeniden üretir. Pierre-André Taguieff (1990: 117-118), “farkçı ırkçılık” ifadesiyle ırkçılığın kutsallaştırılan gurubun korunmasına dayalı bir ırkçılık olduğunu belirtir. Bu ırkçılıkta kültürlerin heterojenliğine karşı çıkılır ve farklı olan dışlanır. Ulusun homojenliğini koruma amacıyla ulusal kimliği oluşturan ortak gelenek, tarih, dil vb. duyguları paylaşmayanları dışlarlar (Ansell,1997: 65). Étienne Balibar (2000a: 30) ise yeni

ırkçılığı “ırksız ırkçılık” kavramı ile açıklarken sınırların gruplar arasındaki kültürel farklılıklara göre belirlendiğine dikkat çeker. Bu sınırların ihlali söz konusu olduğunda grupların hayat tarzları ve gelenekleri bağlamında uyumsuzluk yaşandığı noktada ırksız ırkçılığın doğduğunu vurgular ve yeni ırkçılığı şöyle tanımlar:

“Yeni-ırkçılık, ‘sömürgelemeden kurtuluş’ çağına, eski sömürgelemlerle eski metropoller arasındaki nüfus hareketlerinin tersine çevrilişi, insanlığın tek bir siyasal alan içinde parçalanışı çağına ait bir ırkçılıktır. Bizde göç karmaşığını merkez alan günümüz ırkçılığı ideolojik olarak, Fransa dışında, özellikle de Anglosakson ülkelerde çoktan beridir gelişmiş olan bir «ırksız ırkçılık» çerçevesi içinde yer alır: Baskın temanın biyolojik soyaçekim değil, kültürel farklılıkların aşılabilirliği olduğu bir ırkçılık; ilk bakışta bazı grup ya da halkların diğerlerine üstünlüğünü değil, ‘sadece’ sınırların kaldırılmasının sakıncasını, hayat tarzlarının ve geleneklerin bağdaşmazlığını savunan böyle bir ırkçılık, haklılıkla, *farkçı-ırkçılık* (P. A. Taguieff) olarak adlandırılabilir” (Balibar, 2000a: 30).

Yeni ırkçılıkta farklılığın önemine dikkat çeken bir diğer isim Simon Clarke (2003: 29) da özellikle farklı kültürlerin bir arada yaşaması sonucunda yeni ırkçılığın daha görünür olduğunu söyleyerek “korku” kavramına işaret eder. Benzer kültüre, inanca, değere sahip olan insanların bir arada yaşarken kendilerini güvende hissettiklerini ancak kendi kültürleri dışında olan insanlarla birlikte yaşamalarının kendilerinde korku hissine sebebiyet verdiğini söyler. Clarke’a göre (2003) biz-onlar farklılığını yaratan da bu korku hissidir.

Oysaki benzer kültüre sahip olanların bir arada yaşamaları gerektiği sağduyusu yaratılarak aslında “hoşgörü” kisvesi altında yeni ırkçılık ile “hoşgörüsüzlük” ortaya çıkar. Kendilerinden farklı olanı yaşam tarzları için tehdit görürler (Duffield, 1984: 29). Balibar (2000b: 261), günümüzde bu grupların ırklaştırılma yöntemlerinin “maddi ve manevi sefalet, suç oranı, soydan gelen kötü alışkanlıklar (alkolizm, uyuşturucu), bedensel ve ahlaki kusurlar, bedensel kirlilik ve cinsel kontrolsüzlük, insanlığı soysuzlaşmayla tehdit eden özel hastalıklar” gibi görünümlemlerle tek bir söylemde toplandığını belirtir. Bu bağlamda yeni ırkçılığın ilk akla gelen pratiği yabancı düşmanlığı olarak görülse de siyasal ve entelektüel açıdan toplumsal yapı içerisinde farklılaşan insanlara karşı da yapılan stratejilerin dayanağı olduğu söylenebilir ki (Vardar, 1995: 8) Margaret Hunter (2008: 73), artık farklı kültürlerin ve ailelerin bile içine yeni ırkçılığın yerleştiğini ileri sürer ve böylece yeni ırkçılığın ulusötesi yayılımına dikkat çeker. Kaliforniya Üniversitesi İnsan Araştırmaları Enstitüsü’nün direktörü olan ve eleştirel ırk teorisi üzerine çalışan David Theo Goldberg (Perspektif, 2016) ise klasik ırkçılık yok oluyor gibi görünse de aslında ırkçılığın günümüzde yeni ırkçılık kavramı ile örtük olarak daha da arttığını şu sözleriyle ifade eder:

“Çağdaş ırkçılık, ırkçılığın kendi geçmişiyle olan bağlantılarını siler ve ırkçılığın yapısal ve kurumsal boyutlarını inkâr ederek onu ara sıra cereyan eden birtakım taşkınlıklara indirger; böylece de işin sorumluluğunu bazı sorunlu bireylere atar. Bu ‘birtakım taşkınlıkları’ mümkün kılan geniş sosyal etmenler ise yalnızca sorumluluktan muaf tutulmakla kalmaz aynı zamanda giderek görünmezleşirler. Esasında ırkçılığın tespiti gittikçe daha da zorlaşıyor, zira bariz ırkçı dil artık yok oluyor. Irk ortadan kalkarken, ırkçılık hızla çoğalıyor. Bireyler ırkçı bir biçimde kendilerini ifade ettikleri hâlde ırkçı bir kasıtları olmadığını öne sürerek bu davranışlarını inkâr edebiliyorlar. Özür dilerlerse bu özrün nedeni ‘onların’ muhatabı kırmış olduklarını düşünmeleri değil, ‘muhatabın’ söylenen söz sebebiyle alınmış olmasıdır. Böylece hem hakaretin hem de incinmenin sorumluluğunu mağdura yüklerler. Dolayısıyla ırkçı davranışlar sergileyenler bunları inkâr etme ve sonrasında da inkâr ettiklerini inkâr etme eğilimi gösterirler. Irkçı eylemler böylece tekerrür eden ret ve inkâr sisi içinde kaybolur. Aynı zamanda tam tersine ırkçılığı kötülerken ona efsanevi bir konum biçip onu ayakta tutan ve çoğaltanlar da vardır. Bizler bilhassa şimdi ‘ırkçılık-sonrası’ durumu yaşıyoruz çünkü kendimizi ırkçı yollarla ifade edelim ya da etmeyelim, bu kusurları aklayan bir toplum içinde yaşamak zorunda bırakıldık. Bu durumda ırkçılık açık ırkçı göndermeler içeren bir dilin yokluğunda daha kolay çoğalır. Amerika başta olmak üzere her yerde günlük yaşamın ‘Trump’laşması işte bu yüzden (Perspektif, 2016).”

Bu tartışmalar ışığında yeni ırkçılık, gruplar arasında geleneksel ırkçılık kavramı gibi biyolojik ya da toplumsal özelliklerin ırksal üstünlüğüne değil, kültürel ve etnik farklılıklarına dayanır (Clarke, 2003: 28). Sadece etnik kimlikler üzerinden değil, cinsiyetçilik, yoksulluk, alt sınıfların/marjinallerin dışlanması gibi durumlarda da oluşmaktadır. Yani yeni ırkçılıkla, “çoğunluk”un dışında kalan her farklılık “anormal” olarak tanımlanmaktadır (Çınar, 2013: 140). Söylemlerle açığa çıkan bu ayrımcı bakış gündelik hayat pratiklerinde olağanlaştırılır ve bu normleştirme işlevi gören kurumlardan medya, ayrımcı söylemleri Doğanay’ın belirttiği gibi (2018: 19-24) “gerçeğin kendisi”ymiş gibi zihinlere işler. Özetle yeni ırkçılık pratiklerini etnik kimliklerde olduğu gibi yukarıda belirtilen kimlikler üzerinde de görmek mümkündür.

2. YENİ İRKÇILIK BAĞLAMINDA YOKSULLUK

Kapitalist sistemin sürdürülebilirliği açısından devletin kamu hizmeti anlayışını terk etmesi (Kozanoğlu vd., 2008: 71-72) işsizlik, yoksulluk vb. sorunların artmasına neden olmuştur. Refah devleti sonrası kurulan sistem, bireysel özgürlüğü, bireysel sorumluluğu vurgulayarak hükümetin düzenlemelerinin sınırlı olması gerektiğini savunmuştur. Dolayısıyla, fakirlik de bireysel bir sorun olarak tanımlan-

mıştır (Kim vd., 2010: 566). Bu sorunun çözümünden de bireyler sorumlu tutulmuştur. Oysa yoksulluk, ekonomik kaynakların eşit olmayan şekilde dağıtılması, güvenli olmayan ortamlar veya etik olmayan iş uygulamaları gibi sosyal ve çevresel koşullardaki kusurlardan kaynaklanan toplumsal bir sorun olarak tanımlanırsa, çözümlerin devlet politikalarında ve iş uygulamalarında aranması gerekecektir (Kim vd., 2010: 565-566). Ancak egemen ideolojiye göre yoksullar “disiplinsiz, tembel, kurallara uymayı beceremeyen, sorumluluk altına giremeyen, yoksulluktan çıkmak için yeterince çaba ve girişimde bulunmayan” kişiler olarak tanımlanırlar (Yılmaz, 2008: 1). Yani yoksulluğun temel öznesi bu ideoloji temelinde bireydir. Bu anlamda egemen ideolojinin yoksulluğun makro düzeyde ve toplumsal bir sorun olarak ele almaktan ve çözüm için sorumluluk almaktan kaçındığı görülür.

İşsizlik, sokak çocukları, gecekonduya yaşama yoksulluğun göstergeleri arasında yer alır (Dedeoğlu, 2004; Akıllı ve Dirikoç, 2016; Adaman ve Keyder, 2006; Kurnaz, 2009; Erman, 2004; Aksoy ve Kocataş, 2017; Cömertler ve Kar, 2007; Chauhan ve Foster, 2014). İşsizliğin nedeni “sosyal devletin tasfiyesi, esnek çalışma koşulları, teknoloji kullanımının artması, istihdam yaratılmaması, özelleştirme” iken gecekonduya kente iş aramaya gelenlerin barınma sorununu çözmek için oluşturdukları mekanlardır (Aykurt, 2010: 33-34). Gecekonduyuların medya tarafından şiddetle ilişkilendirildiği göz önünde bulundurulduğunda (Aykurt, 2010: 36) gecekonduyular, ekonomik ve siyasi iktidara karşı muhalefetin yükseldiği yerler olarak değerlendirilir. Sokak çocukları ise “aile parçalanması, istismar ya da şiddet” nedeniyle evlerini terk ederken “zarar veren, topluma katkısı olmayan” önyargularıyla anlamlandırılırlar. Dolayısıyla yeni ırkçılık ve yoksulluk arasında bir ilişki bulunur. Bu ilişki yaşam deneyimleri ile de doğrulanır (Ahmed vd., 2020: 5). Yoksullar bu tanımlamalar çerçevesinde medyada yer alır. Haberlerin “taşıdığı imalarla, ifadelerle, tanımlamalarla” bu gruplar hakkında genel kanılar oluşturulur. Haberlerde bu yargıların verilmesi “yargının bilgiye dönüşmesine” neden olur (Çınar, 2013: 141-142).

Türkiye’de yapılan araştırmalarda ana akım medyada yer alan haberlerde, haber ve televizyon programlarında, ana haber bültenlerinde, yoksulların ve yoksulluğun nasıl temsil edildiği incelenmiştir (Taçyıldız, 2006; Gökalp vd. 2010; Aksoy, 2010; Karakuş ve Karakuş, 2012; Ergül vd., 2013; Doğan, 2015; Boztepe, 2015). Bu çalışmalarda incelenen medya ürünlerinde yoksulluğun yapısal nedenlerinin göz ardı edildiği, yoksulların bağımlı olarak tasvir edildiği, yoksulların normal hayatlarından çok sapkın davranışlarla anlatıldığı, dolayısıyla okurların ya da izleyicilerin yoksullar hakkında olumsuz düşüncelere sevk edildiği tespit edilmiştir. İkinci bir temsil tarzında yoksulların yardıma muhtaç olan bireyler olarak sunuldukları ve hayırsever çağrılarla gündeme geldikleri görülmüştür.

Diana Kendall ([2005] 2011: 87), yoksulların olumsuz temsillerinin onların kötü durumu hak ettiği algısının insanlarda yaratılabileceği üzerinde durarak bu

durumu medya profesyonellerinin yoksulluğu bireysel bir sorun olarak çerçevelemesine dayandırır. Medyada yoksullar ile ilgili başarı hikayelerine yer verildiğinde dahi benzer durumdaki yoksulların da engelleri aşabileceği algısı izleyicide oluşturulur (Kendall, 2011:111). Kendall ([2005] 2011) bunun yanı sıra yoksul ve yoksulluk kelimelerinin standart bir tanımının medyada yapılmadığını belirterek genellikle resmi kaynak verilerine dayanan ekonomik merdivenin en alt basamağında yer alan kesimler olarak ya da asgari ücretin belirlendiği zamanlarda yoksulluğun istatistiki verilerle desteklenerek tanımlandığına değinir. İstatistiki verileri genellikle ön plana çıkaran medya profesyonelleri Kendall'a göre ([2005] 2011: 82-88) yoksulları gerçek insanlar olarak görmek yerine istatistiki veriler olarak görür. Görüldüğü üzere medya, yoksulluğu bireysel başarısızlık olarak tanımlarken yoksulluğu yaratan yapısal faktörleri göz ardı ederek makro anlamda bir tanımlama yapmamaktadır.

3. YOKSULLUK GÖRÜNÜMLERİNİN ÇÖZÜMLENMESİ

Yoksulluk olgusunu nesnel biçimde medya üzerinden gözlemek neredeyse imkansızdır. Çünkü Necmi Erdoğan'ın ifadesiyle “yoksul insanın görünür olduğu hali de kendisinin belirleyemediği bir durum”dur (birgun.net, 15.01.2018). Görünür olma hallerinde ise yoksul birey dramatik hikayelerin, şiddetin, tehlikenin baş kahramanıdır.

Çalışma kapsamında 2022 yılı Ocak ayında Google arama motorunda “Haberler” bölümünde 2016 - 2021 yılları arasında “yoksul”, “fakir” kelimeleri ve yoksulluğun göstergesi olan “uyuşturucu, madde bağımlısı, çocuk işçi, gecekondu, işsizlik” gibi kelimelerle tarama yapılmış, tarama sonucunda online haber sitesi olarak tıklanma oranı yüksek olan *Hürriyet*, *Milliyet* ve *Sözcü* haber sitelerinde (dha.com.tr, 20 Nisan 2021) yer alan haberlerden yoksul ve fakir kelimelerini içeren haberler ile yoksulluk göstergelerine metin içinde yer verilen toplam 18 haber semptomatik olarak belirlenmiştir. İlgili tarih aralıklarındaki haberlerin seçilmesinin bir nedeni 2016 yılı itibarıyla dünyada küresel ekonomik krizlerin yaşanması, Türkiye'nin bu krizlerden etkilenmesi ve 2016 yılı itibarıyla Türkiye'de ekonomik büyüme sağlansa da büyümenin diğer yıllara oranla yavaşlamasıdır (bbc.com, 30 Aralık 2016). Ekonomik büyümenin yavaşlaması ile yoksulluğun giderek artması haber seçimlerinin 2016- 2021 yılları arasında seçilmesinin nedenini oluşturmaktadır. Dolayısıyla çalışmada “yoksul”- “fakir” kelimelerini içeren haberlerde yoksulun ve fakirin nasıl tanımlandığı; yoksulluk göstergelerinin olduğu haberlerde (çocuk işçi, gecekondu, uyuşturucu bağımlısı, madde bağımlısı, işsiz vd.) haberin aktörleri olan kişilerin yoksul olarak tanımlanıp tanımlanmadığı ve hangi söylemlerle tanımlandıkları ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Belirlenen haber metinleri van Dijk'ın eleştirel söylem analizi ile çözümlenmiştir. Eleştirel söylem analizinin çalışmada tercih edilmesinin sebebi yeni ırkçılığın (sınıfsal, etnik, ırksal, dini ve cinsiyet vb.), gündelik yaşam pratiklerinde dilsel kullanımlar aracılığıyla nasıl oluştuğunu açıklayabilmesi ve biz-onlar ikiliğinin yeniden üretiminin söylemler yoluyla ifade edildiğini ortaya koyabilmesidir. Yani “etnik, ırksal önyargılar ve ideolojilerin” söylemler aracılığıyla aktarıldığını veriler ışığında gösterebilmesidir (Köker ve Doğanay, 2010: 1). van Dijk'e göre (2000: 36) söylem, ırkçılığı görünür kılan bir ögedir. Söyleme atfettiği bu önemin nedeni; siyasi, eğitimsel, bilimsel ve medya elitlerinin oluşturdukları söylemlerin, toplumsal ayrılmaya yol açması ve ırkçılığın bu yolla öğrenilmesi ve iktidar konumundakilerin bu söylemleri kontrol etmesidir. Medyanın gücünün çoğunlukla söylemsel ve sembolik olduğuna dikkat çeken van Dijk (2000: 36), özellikle haber üretimi, haber yapıları, alıntılar, yerel anlamlar, biçim-biçimleştirme-ifade ile söylemin hegemonik yapısının oluşturulduğunun altını çizer (van Dijk, 2000: 37-41). Çalışmada van Dijk'ın eleştirel söylem analizi ile yeni ırkçılık bağlamında yoksulluğun haberlerde sunumuna odaklanılmıştır. Analizde; haber konuları, alıntılar ve haberlerin semantik yapısı incelenerek yeni ırkçılığın gündelik pratiklerde nasıl somutlaştığı ortaya koyulmaya çalışılmıştır.

Tablo 1. Haberler

Haber Başlığı	Yayınlandığı Site ve Bölüm	Tarih
Kaçak Yapıların Yıkımı Gergin Başladı	Bölge- Milliyet (İHA)	9 Kasım 2016
Site Sakinlerinin Gecekondu İsyanı	Bölge- Hürriyet (DHA)	9 Aralık 2016
Sıcak Suyla Saldırılan Minik Çocuk Konuştu	Bölge- Milliyet (İHA)	10 Mayıs 2016
Uyuşturucu Bağımlısı Gencin Beni Kurtarın Çağrısı	Bölge- Milliyet (İHA)	26 Ocak 2017
5 Kişilik Aile Çaresizlikten Gardirop İçinde Yaşiyor	Gündem- Hürriyet (DHA)	25 Mart 2017
Kadıköy Fikirtepe'de Hayat Kabusa Döndü	Gündem- Milliyet	7 Mayıs 2017
Bu İş Hem Yürek Hem Yetenekle Alakalı	Pazar- Milliyet	7 Mayıs 2017
Türkiye'de Gençler Daha Yoksul	Ekonomi- Sözcü	21 Ocak 2017
Ev Kredi Taksitlerini Ödeyemeyince İntihar Etti	Bölge- Hürriyet (DHA)	9 Ocak 2017
Sadaka Taşı Kültürü Bu Okulda Yaşatılıyor	Bölge- Milliyet (İHA)	13 Nisan 2017
Eviniz Onun İçin Güvenli Mi?	Eğitim- Hürriyet	7 Mayıs 2017

Atanamayan Genç Öğretmen İntihar Etti	Gündem- Sözcü	17 Nisan 2018
Çocuğuna Okul Kıyafeti Alamayan Baba İntihar Etti	Gündem- Sözcü	21 Eylül 2018
Fakir Bir Ailede Doğdu... Ne Okula Ne İş Görüşmesine Gidecek Parası Yoktu! Şimdi Herkes Tanıyor!	Ekonomi- Hürriyet	16 Mayıs 2019
İşsizlik Zor İş, İşsiz Baba Olmak Daha Zor	Gündem- Sözcü	06 Mayıs 2020
Dünya Bankası: Türkiye’de Mutlak Yoksul Sayısı 3,2 Milyon Kişi Arttı	Ekonomi- Sözcü	28 Nisan 2021
66 Milyon Kişi Aç ve Yoksul	Ekonomi- Sözcü	02 Temmuz 2021
Uyuşturucu Bağımlısı Kızını Sokak Ortasında Dövdü	Gündem- Hürriyet	24 Eylül 2021

4. MEDYANIN ANLATTIĞI YOKSULLAR VE YOKSULLUK

Haber biz ve o, iyi ve kötü, güzel ve çirkin kategorilerini yeniden üretir ve bu kategorileri tehdit unsuru olarak dolaşıma sokma potansiyeline sahiptir. Haber okur açısından ise okuru habere konu olan olaylarla/kişilerle özdeşleştirmeye çağırır. Okurlar böylece haberlerle kimleri nasıl algılamaları gerektiğini öğrenerek, gerçek yaşamlarında zihinlerinde oluşan bu algı şemalarını kullanırlar ve insanlar hakkında değerlendirmelerde bulunurlar (Dursun, 2007: 115). İdeolojinin yeniden üretimi tam da bu şekilde işler.

Bu bağlamda egemen ideoloji, haber söyleminde, haber konularının seçiminde, haber metninde, başlıkta, özetle ve alıntılarda somutlaşır (Dijk, 2003: 58). Örneğin van Dijk’a (2003: 59) göre haber konuları, “bizim hakkımızda iyi şeylerin detaylı bir biçimde anlatılması, ötekiler hakkında olumsuz şeylerin vurgulanması” amacıyla kurgulanır. Ayrıca egemen söylem azınlıkları dış bir gruba ait olan “onlar” biçiminde temsil eder. Bu temsiliyette “onlar” genelleştirilmiş ifadelerle sunulur. Diğer bir deyişle ideolojik aktör tanımları toplumsal bir mesafe koymaya neden olur (Dijk, 2003: 65). Çünkü haber, farklı çıkarlara sahip tarafların olduğu bir mücadele alanıdır. Gerçekler, bu tarafların tercih edilme biçimine göre değişir. Bu mücadele alanında evrensel anlamlar olamayacağı gibi uzlaşma da çatışma da mümkündür. Bu bağlamda egemen medya, “ilerici ve gerici, demokratik ve antideokratik, özgürleştirici ve baskılayıcı” anlamda temsil ve anlamlandırma yapabilir (Timisi, 2010: 4).

Bu çalışmada analiz edilen haberler ele alındığında; yoksul kelimesinin geçtiği haberlerde yardım, bireysel başarı, hayırseverlik konularının ön plana çıkarıldığı, bununla birlikte yoksulluğun mevcut durumunun istatistiki verilere dayanarak inşa edildiği anlaşılmıştır. Yoksulluk göstergelerinin olduğu haberlerde ise gecekonduların güvenliği tehdit etmesi, psikolojik sorunların intihar etmeye sebebiyet vermesi, uyuşturucu bağımlılığı, işsizlik, gecekonduların sakinlerinin çevreye duyarsızlıkları, yoksul çocuğa saldırı, yoksulluğun başarıya engel olmaması gibi konuların haber içeriğini oluşturduğu görülmüştür.

Haber başlıkları incelediğinde genellikle başlıklarda genelleştirme yapıldığı görülmektedir. Bu aktarım tarzlarıyla eylemin gerçekleştiği yerin ve eylemi gerçekleştiren kişilerin geneli temsil etme olasılığı olmamasına rağmen, orada bulunan ve yaşayan herkesin aynı eylemi gerçekleştirdiği izlenimi yaratılmaktadır. Haber başlıklarından haber metnine geçince eylemin/olayın gerçekleştiği yer ya da kişiler hakkında bilgi verilirken genelden özele doğru anlatım yapıldığını söylemek mümkündür. Bir diğer dikkat çeken nokta bu başlıklarla eksik yargılarda bulunulması ve haberlerin kurgulama yoluyla üretilmesidir:

“Önceki gün iş başvurusu yapmak üzere İŞKUR binasına gitmek için hazırlanırken kızı... ‘Baba evde ekmek yok’ dedi. Bunun üzerine gözleri dolan baba çay demleyip evdeki termosu koydu ve İŞKUR binası önüne gitti. Başvuru için sıra beklerken çay satmaya çalıştı. Türkiye bu görüntüleri konuştu. Milyonları ağlatan bu görüntüler üzerine Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş, Derin Ailesi’ni bularak yardım eli uzattı” (sozcu.com.tr, 06 Mayıs 2020).

“Türkiye, Kocaeli’nden gelen bir intihar haberiyle sarsıldı. Oğluna, okulun istediği pantolonu alamayan İsmail Devrim, çocuğu okuldan gönderilince kendisini banyoda ipe asarak yaşamına son verdi. Çaresiz babanın esine söylediği son sözleri ise, ‘Çocuklarıma bakamıyorsam, çocuğuma bir pantolon alamıyorsam niye yaşıyorum ki’ oldu” (sozcu.com.tr, 21 Eylül 2018a).

“Hindistan’da fakir bir ailede doğdu... Kimse sonrasını tahmin edemiyordu. Parasızlıktan okuyamayacağı düşünülen o kişiyi şimdi herkes tanıyor...” (hurriyet.com.tr, 16 Mayıs 2019).

“...umut dolu bir öğretmen olarak mezun olmuş, eğitim vereceği çocuklarına kavuşmayı ve kendisine bir yaşam kurmayı hayal ediyordu. KPS-S’ye girdi, puanı iyiydi. İlk tercih Güneydoğu ve Doğu illeriydi. Olmadı, atanamadı! Bir yıl geçti, atanamadı. İki yıl geçti atanamadı, üç yıl geçti atanamadı. Öğretmendi ama öğretmen olamıyordu. Son çare İstanbul’da bir dershanede iş buldu. Kısa bir süre sonra buradan da çıkarıldı. Memleketi Si-

nop'a dondu. Yeniden KPSS'ye hazırlanmaya başladı. Ve ne olduysa oldu, evinde av tüfeği ile yaşamına son verdi" (sozcu.com.tr, 17 Nisan 2018b).

Yukarıdaki örneklerden de görüleceği üzere haberlerin dramatize edilerek kurgulandığı görülmektedir. Yoksulluk sorununun kimi insanların psikolojisi üzerinde yıkım yarattığı kimilerinde ise başarıya ulaşma arzusuna engel oluşturmadığı düşüncesi bir hikâye biçiminde anlatılmıştır. Özellikle hikâyeleştirilerek sunulan haberler okuyucunun vicdanına ve duygularına seslenir. Olaylar detaylı bir şekilde aktarılırken haber aktörlerinin içinde buldukları şartlar göz ardı edilir. Sahip oldukları yaşam koşulları sadece onların bireysel yeteneklerine ya da yeteneksizliklerine bağlanır. Bu bağlamda analiz edilen haberlerin eksik yargılarda bulunularak oluşturulduğu görülmektedir. Anlatımı genellenen, eksik yargıda bulunulan veya kurgulama yoluyla inşa edilen haberler, toplumun tüm kesimlerinin aynı düşüncelere sahip olduğu şeklinde bir gerçeklik algısı yaratmaya yol açmaktadır. Aynı zamanda yoksulların benzer niteliklere sahip olduğu hakkında ön yargıda bulunulmasına neden olmaktadır. Bunun için haber metinlerinde metaforlar kullanılmaktadır:

"Metruk binaların madde bağımlılarına yuva olmasından rahatsız olan mahalleli, serseri bir kurşunun hedefi olmaktan korkuyor.... Günden güne mahalleyi sardılar....Mahalle halkı'in vurulduğunu duyunca o gruba karşı cephe aldı.....Şuan hepimiz hedef tahtasındayız" (milliyet.com.tr, 7 Mayıs 2017b).

"...site sakinlerinin başı gecekondularla sakinleriyle dertte" (hurriyet.com.tr, 9 Aralık 2016).

"Çerkezköy'ün kanayan yarasına merhem olacak bir çalışmadır" (milliyet.com.tr, 9 Kasım 2016b).

Yoksullar, haber konularında egemen söylem üzerinden istihdam, eğitim, konut, refah veya diğer değerli kaynaklar açısından tehdit edici kişiler olarak sunulmuştur. Bu olumsuz yansıtılma biçimiyle yoksullar, genellikle sosyo-kültürel farklılıklar, uyum sorunları, egemen normlardan sapma, konut, refah vb. için rekabet gibi konularla haberlerde var olurlar. Yani yoksullar haber metinlerinde yol açtıkları sorunlarla yer alırlar:

"Tekirdağ'ın Çerkezköy ilçesinde Belediye dere yataklarında yeşil alan üzerinde bulunan gecekonduların yıkımına geniş güvenlik önlemleri altında başladı" (milliyet.com.tr, 9 Kasım 2016b).

"...site sakinlerinin başı gecekondularla sakinleriyle dertte.... sitede yaşananlar....gecekondularla sakinlerinin uygunsuz hal ve hareketleri nedeniyle zor

günler yaşadıklarını ifade etti...hiçbir hak sahibi olmadan yerleşen gecekondulu sakinlerinin çevreye duyarsızlıkları nedeniyle....”(hurriyet.com.tr, 9 Aralık 2016).

“Birileri bize yardım edip, ev bulana kadar bu şekilde yaşamaya devam edeceğiz” (hurriyet.com.tr, 25 Mart 2017a).

“Boşaltılan evler bağımlılara kaldı. Huzurumuzu bozdular” (milliyet.com.tr, 7 Mayıs 2017b).

“Maddi durumları kötü diye vazgeçmesinler, zorluklara karşı mücadele etsinler.... Hayata bu kadar pozitif bakan, güler yüzlü bir gençle karşılaşmayı beklemiyordum.... Kadir’in mahallesinde çok popüler olduğunu anlamak hiç zor değil....” (milliyet.com.tr, 7 Mayıs 2017a).

Haberlerde yoksulları tanımlamak için kullanılan kelimeler veya göstergeler sadece yoksulluğun ne olduğu hakkında bilgi verilmesini değil, nasıl algılanması gerektiğini de çerçevelemektedir. İşsizlik, tarım, inşaat vb. sektörlerde çalışmak, gecekonduda ikamet etmek, yetim veya öksüz olmak, okur yazar olmamak gibi özelliklerle yoksulluğun tanımlandığı, ancak bu nitelikleri taşıyan kişilerin doğrudan “yoksul” kelimesi ile tanımlanmadığı görülmüştür. Böylece yoksul olma hali somutlaşamaz, empati duyulması mümkün olmayan soyut bir kategori olarak kalır. Bir soyut bir grup olarak yoksullar genellikle çevreye duyarsız, tehlikeli, gergin, kirli, öfkeli, işgal eden, bilinçsiz, denetimsiz, güvensizlik yaratan ve yardıma muhtaç kişiler olarak resmedilmiştir. Böylece okuyucular, yoksullar hakkında bilgi edinirken yoksulları nasıl algılamaları gerektiği konusunda yargılara sahip olmaktadır. Haberlerde bu söylemlerle yoksulların tedirginlik yarattığı, bu kişilerin hedef gözetmeden rastgele herkes için tehlike yaratabilecekleri, bu nedenle onların olmadığı güvenilir bir alan istedikleri ve herkesin bu görüşte olduğu algısı yaratılmaktadır. Oysaki haberler, güç iktidar ilişkilerinin yeniden üretimini sağlayan anlam çerçeveleridir. Dolayısıyla haberlerle amaçlanan gücün/güçlünün görüşlerinin, doğrularının aktarılması ve toplumsal alana hâkim olmasıdır (Dursun, 2007: 108). Yoksullarla ilgili bu söylemlerle de güç iktidar sahibi olanların yani egemenlerin yoksullara karşı sorumluluklarının gizlenmesi, asıl gerçeğin üzerinin örtülmesidir.

Haberlerin genelinde yoksullar, tehdit edici, isyankâr, öfkeli, başarısız, yasalara aykırı iş yapan bireyler olarak belirtilmektedir. Örneğin gecekonduda yaşayan bireylerle ilgili verilen haberlerde, evleri yıkılanların aslında hiçbir hakları olmasına rağmen binalar yıkılmak istendiğinde kamu görevlilerine karşı çıkan, iş yapmalarını engelleyen, huzuru bozan, tehdit eden kişiler oldukları hissettirilmektedir:

“Bu mahalleye gelip huzurumuzu bozdular. Günden güne mahalleyi sardılar. Mahalle halkı Ömer’in vurulduğunu duyunca o gruba karşı cephe aldı.... Sokak köşelerinde uyuşturucu kullanıyorlar. Bu insanlar geldikten sonra, mahallenin genci bile hangi madde nedir tanımaya başladı. Biz bilmezdik.... Hırsızlık zaten meslekleri olmuş” (milliyet.com.tr, 7 Mayıs 2017b).

“Siz burayı yıkarsanız biz zaten çadırda yaşayacağız....” (milliyet.com.tr, 9 Kasım 2016b).

“... çöpler, eski eşyalar ve ulu orta yere astıkları çamaşırlar nedeniyle zor durumda kalıyoruz. Geceleri burada lastik benzeri şeyler yakılıyor ve evimizde pencere açamıyoruz” (hurriyet.com.tr, 9 Aralık 2016).

Clarke’in belirttiği gibi (2003) benzer kültüre sahip insanların bir arada güvende yaşayabileceği sağduyusu yaratılırken, yoksullarla bir arada yaşamının tehlikeli ve korkutucu olduğu algısına dikkat çekilmektedir. Onlar kurallara uymayan kişiler olarak toplumun huzurunu tehdit edici ve egemen normlardan sapan kişilerdir. Aynı zamanda çaresiz, yardıma muhtaç ve tembeldirler. Bu yüzden onlar suçlu ve başarısızdırlar. Bu koşullar altında yaşamaları kendi tercihleridir, algısı haber metinlerinde işlenmektedir. Haberlerde kentsel bir sorun olarak gecekondulaşma sorununun nasıl ortaya çıktığı, istihdam sorunu, insanların maddi sıkıntı çekmelerinin asıl nedeni olan sosyal devlet anlayışının yetersizliği, güvencesiz çalışma şartları vb. sorunlar toplumsal boyutta ele alınıp sunulmamaktadır.

Haberin retoriği incelendiğinde “bir vatandaş”, “bu vatandaşlarımız”, “o grup”, “bu aile”, “uyuşturucu tacirliği yapan biri”, “bu insanlar”, “yardıma muhtaç kişiler”, “mağdur insanlar”, “çaresiz baba”, “işsiz baba” olarak yoksullar metin içinde çağrılarak yoksulların ötekileştirildiği ve onlarla biz varsıllar arasındaki mesafenin belirlendiği görülür. Örneğin; “Suriyelilere nasıl yardım yapıyorsa bu aileye de yardım yapılmasını istiyoruz” cümlesinde zengin ve saygın bir mahallede yaşadığını ifade eden vatandaş kendi mahallerinde gardırop içinde yaşayan bir ailenin bulunmasının kendileri için utanç olduğunu belirtirken aslında kendi varıl alanını ötekinden korumaya çalışmaktadır:

“Biz de insan evladı değil miyiz?” (Roman vatandaş) (milliyet.com.tr, 9 Kasım 2016b).

“Suçumuz fakir olmak kötü giyinmek mi?” (milliyet.com.tr ,10 Mayıs 2016a).

İfadelerinde de haberin aktörleri kendilerinin ötekileştirildiklerini belirtmişlerdir. Benzer durum restoran çalışanının yoksul küçük bir çocuğa sıcak su ile sal-

dırması olayında da görülmektedir. Çocuğun yoksul olduğu için “[Onlar] Gelmesinler buraya. Bir defa yaptım, bin defa olsa yine yaparım” sözlerine maruz kaldığı, haber metninde ifade edilse de metinde aynı zamanda küçük çocuk ve ailesinin Suriye’den göç ettikleri kaydedilmiştir. Açık bir şekilde değinilmese de restoran çalışanın bu çocuğa hem yoksul hem de Suriyeli olmasından dolayı saldırdığı hatta nefret duyduğu ifade edilebilir. Yine “bu insanlar geldikten sonra mahallenin genci bile hangi madde nedir tanımaya başladı, biz bilmezdik” söylemlerinin yer aldığı haber için de aynı durum söz konusudur. Biz onlar ikiliğinin üretildiği haberlerde metinler içerisindeki anlamsal hareketlere baktığımızda da sözde empati ve sözde kabul etme biçimlerinin yer aldığı görülür:

“Burası mahallemizin utancısıdır. Mahallesi Şanlıurfa'nın en sayılı ve zengin mahallesidir. Ama günümüzde insanlar dolapta yaşıyor” (hurriyet.com.tr, 25 Mart 2017a)

“Bu evler bugün olmazsa yarın yıkılacak. Fakat biz sadece insanların mağdur edilmeden bu işlemlerin yapılmasını istiyoruz” (milliyet.com.tr, 9 Kasım 2016b).

“Gecekonuda oturanlar da bizim insanımız ama çevreye gelişigüzel atılan çöpler, eski eşyalar ve ulu orta yere astıkları çamaşırlar nedeniyle zor durumda kalıyoruz” (hurriyet.com.tr, 9 Aralık 2016).

Yukarıdaki üç örnekte de yer alan ama/fakat kalıbı ifadenin birinci yarısı ile ikinci yarısı arasında görülen tezatın altını çizmektedir. İnsanların dolapta yaşadıkları bir yer saygın bir mahalle olamaz; insanlar mağdur olmadan o evler yıkılamaz ve “biz”i zor durumda bırakanlar “bizim insanımız” olamaz. Oysa Konda'nın 2012 yılında “ötekileştirme” konusunda yaptığı araştırmada eğitim düzeyi düşük olan ve yoksul mahallelerde yaşayan insanların beşte dördünün kimseyi ötekileştirmedikleri sonucu çıkmıştır. Bu ifadelerde kendilerinin toplumdan ayırıştırıldıklarını ifade eden yoksulların aynı şekilde karşı taraf için benzer bir söylemde bulunmadıkları görülmüştür. Bu araştırmada çıkan bir diğer çarpıcı bulgu ise ötekiyle temasları en yüksek olan kümenin eğitilmişler olduğu ve eğitim seviyesi yükseldikçe öteki tanımının çoğaldığıdır. Buna göre eğitim seviyesi yüksek “bireylerin, kendi gruplarına olan bağlılığın ve kendilerini diğerlerinden üstün görme duygularının yüksek olduğu durumlarda ‘öteki’ni tanıma ve hayatına kabul etme arzuları azdır ve ‘öteki’nin varlığından rahatsızlık artmaktadır (Konda, 2012: 4-6;7).”

Haber aktörlerinin yaşadıkları olumsuzluğun kaynağı olarak kendilerini suçladıkları yine kendi cümlelerinden alıntılarla haberlerde verilmektedir. Bu alıntılar, kanıt niteliğinde neden sonuç ilişkisi içerisinde aktarılmaktadır. Böylelikle haberin inanılabilirliği ve söylemin gücü artırılmaktadır:

“Kirayı ödeyemeyince sokakta kaldık” (hurriyet.com.tr, 25 Mart 2017a)

“Borcumu ödemeyince bunalıma girdim. O yüzden intihar ediyorum. Kimseyi suçlamıyorum” (hurriyet.com.tr, 9 Ocak 2017b).

“Çocuklarımın can güvenliği yok. Mahallede çocuğuma bir kurşun gelir diye çok korkuyorum” (milliyet.com.tr, 7 Mayıs 2017b).

“Temiz arkadaşlarla dolaşsınlar” (milliyet.com.tr, 26 Ocak 2017c).

“Bu iş hem yürekle hem yetenekle alakalı. Maddi durumları kötü diye vazgeçmesinler, zorluklara karşı mücadele etsinler” (milliyet.com.tr, 7 Mayıs 2017a).

“Gmail, Google Drive, Google Maps gibi şu anda popüler olan uygulamalarda da çalışarak aslında ne kadar yetenekli olduğunu birçok kez kanıtladı... Babasının oğlunu Amerika’ya göndermek için gerekli parası yoktu. Baba olmanın gerekliliğinden bütün ailenin birikimini toplayarak oğlunu 1993 senesinde Amerika’ya gönderdi” (hurriyet.com.tr, 16 Mayıs 2019).

“Tüm çabalara rağmen uzun süredir uyuşturucuyu bırakmayan ve sürekli annesine sorun çıkaran kız ile annesinin arasındaki tartışma o gün sokağa taşı” (hurriyet.com.tr, 24 Eylül 2021).

“...25 yaşındaki Merve Çavdar, depresyon haplarını içerek intihar etti. 2014 yılında Sosyal Bilimler Öğretmenliğinden mezun olan Çavdar’ın atanmasının gerçekleşmediği ve işsizlik nedeniyle bir süredir bunalımda olduğu öne sürüldü” (sozcu.com.tr, 17 Nisan 2018b).

“Çocuklarıma bakamıyorsam, çocuğuma bir pantolon alamıyorsam niye yaşıyorum ki” (sozcu.com.tr, 21 Eylül 2018a).

Haberlerde yüklem edilgen çatı ile oluşturulması asıl muhatapların ya da olaydan sorumlu diğer kişilerin/kurumların kim olduğu bilgisini gizlemektedir:

“Bizlere üç tane evin yıkılacağı söylendi. Diğer evlerle ilgili geçici değil de kalıcı çözüm odaklı barınma konusunda bir şeyler yapılmalı... 3 gece-kondunun yıkımı gerçekleştirildi” (milliyet.com.tr, 9 Kasım 2016b).

Aşağıdaki belirtilen ifadelerde ise yoksulların yaşadıkları durumu kendilerinin yarattığına dikkat çekilmiştir:

“Olaylı başlayan yıkımda bir vatandaş çatıya çıkıp kendini yakmakla tehdit etti.... Başka bir vatandaş ise yıkım için ilerleyen kepçenin önüne oturarak yıkımı engellemeye çalıştı” (milliyet.com.tr, 9 Kasım 2016b).

“...kendini evlerinde doğalgaz borusuna asarak yaşamına son verdi” (hurriyet.com.tr, 9 Ocak 2017b).

“Annesi uyuşturucu bağımlısı kızını sokak ortasında dövdü” (hurriyet.com.tr, 24 Eylül 2021).

Görüldüğü üzere kişilerin yoksullukları görünmez kılınarak sorunların bireysel olduğu fikri meşrulaştırılmaktadır. Yoksulların kendi tercihleri nedeniyle, tembel, başarısız olmaları nedeniyle bu sorunları yaşadıkları haberlerde gösterilerek toplumsal sorunlarla ilişkilendirilmemektedir.

Bu olumsuz sunumların yanı sıra haberlerde yoksul insanlar, olumlu olarak bireysel başarı gösterdikleri düzeyde takdir edilmekte ve haberin öznesi olabilmektedir. *Bu iş hem yürek hem yetenekle alakalı* başlıklı haberde (milliyet.com.tr, 7 Mayıs 2017a) 18 yaşında bir çocuğun çalışmak zorunda olduğu gerçeği göz ardı edilerek tamamen dünya şampiyonluğuna odaklanılmıştır. Yoksulluğun ve güvencesiz çalıştırılmasının nedenleri üzerinde durulmamıştır. Yine *fakir bir ailede doğdu... ne okula ne iş görüşmesine gidecek parası yoktu! Şimdi herkes tanıyor* adlı haberde (hurriyet.com.tr, 16 Mayıs 2019) Google’da CEO olarak çalışan Sundar Pichai’nin yoksul olduğu, yeteneği, başarısı ve ailesinin tüm birikimini onun eğitimi için harcayarak bu konuma yükseldiği konu ediliyor. Burada alt metin, yoksullar emek harcadıkları veya çalıştıkları zaman başarıya ulaşmalarının önünde bir engel olmadığıdır. Yoksul olmak kişinin başarısızlığının sonucunda içinde bulunduğu bir durumdur. Yoksul kişiler başarısız, yeteneksiz kişilerdir. Nitekim yeterli derecede çalışıldığında her şeyi başarmak mümkündür varsayımı incelenen metinlerin ortak değer sistemine dayanmaktadır.

Güç ve iktidar ilişkileri haber söylemlerinde açığa çıkar. Bu anlamda sözcük seçimleri ve cümle yapılarının analizi bu iktidar ilişkilerini ortaya koymak anlamında önem kazanır. Çünkü sözcükler söylemler içinde farklı anlamları taşıyabilir. Ayşe İnal’a göre (1996: 123) “her sözcük bir çıkarı temsil eder. Her sözcük bir söylemsel topluluğun vurgusunu taşır ve sözcüklerin vurgularının olduğu yer söylem, söylemlerin eklemledikleri yer ise hegemonik mücadele alanıydı”. Bu bağlamda haber egemen söylemi temsil eder ve egemen söylem, İnal’ın belirttiği gibi (1996: 99;101) haberin inanılabilirliğini arttırmak amacıyla “alıntılanmış konuşmalarla” üretilir. Bu nedenle gazeteler, birincil tanımlayıcıların (bakanlar, partilerin önde gelen politikacıları, polis ve yargı organlarının üst düzey kişileri, akredite baskı gruplarının sözcüleri vb.) yarattıkları tanımları halkın diline dönüştüren ikincil tanımlayıcılar olarak adlandırılır (İnal, 1996: 99). Bu kapsamda yoksulluk kelimesinin metin

içerisinde bizzat vurgulandığı haberlerde de resmi kaynak (TÜİK, Milli Eğitim, Tüketici Hakları Derneği Başkanı, Dünya Bankası) verilerine ya da uzman görüşüne başvurulduğu görülür:

“Çocuk güvenliği üzerine kitabı olan, Prof. Dr...., Avrupa yaralanma veri tabanı örnek alınarak Türkiye’de de kaza ve yaralanma veri tabanı çalışmasının başlatıldığını belirtiyor. Yaralanma ve ölümün yanı sıra engelli yaşama başlıca neden olan kazalar; yoksul ya da kalabalık ailelerde, ilk çocuklarda, hiperaktiflerde, ebeveynin 20 yaşından küçük olduğu durumlarda ve ailede ölüm, taşınma gibi stres etkeni varsa daha fazla oluyor. Şiddet ve denetimsizlik de bunu artırıyor” (hurriyet.com.tr, 7 Mayıs 2017c).

“Okul Müdürü.... amacımız, öğrencilerimize yardımlaşmayı öğretmek, çevresindeki yoksul kimsesiz, öksüz ve yetimlere yardım etmeyi yaşayarak öğretmek niyetiyle ve kendi kültürümüzde bulunan Osmanlı’ dan kalma sadaka taşlarını yeniden hayata geçirmeyi planladık bu projeyi yaparken” (milliyet.com.tr, 13 Nisan 2017d).

“Başkan Turhan Çakar, Türk-İş’in 4 kişilik bir ailenin açlık ve yoksulluk sınırını hesaplarken, bilimsel olarak olması gereken araştırmaları yaparak bu sınırları belirlediğini ifade etti” (sozcu.com.tr, 02 Temmuz 2021a)

“Türkiye İstatistik Kurumu’nun (TÜİK) Gelir ve Yasam Koşulları Araştırması 2014 sonuçlarına göre eşdeğer hane halkı kullanılabilir fert medyan gelirinin yüzde 50’ sinin altında gelire sahip fertlerin Türkiye içindeki oranı yüzde 15 oldu” (sozcu.com.tr, 21 Ocak 2017).

“Dünya Bankası: Türkiye’de mutlak yoksul sayısı 3,2 milyon kişi arttı” (sozcu.com.tr, 28 Nisan 2021b).

İfadelerinde görüldüğü gibi resmi kaynaklara yer verilmesi haberin inandırılığını artırmaktadır. Aynı zamanda bu kaynakların söylemlerinin sayısal verilere de dayandırılması söylemin gücünü pekiştirmektedir. Ortak nokta ise yoksulluğun istatistiksel verilere dayandırılarak görmezden gelindiği tek boyutlu bir biçimde sunulmasıdır:

“Her gün yaklaşık 2 bin 500 çocuk istemsiz yaralanma sonucunda hayatını kaybediyor” (hurriyet.com.tr, 7 Mayıs 2017c).

“Yoksul hanelerin ortalama hane halkı büyüklüğü 5,1 iken yoksul olmayan hanelerin hane halkı büyüklüğü 3,4 oldu. Bağımlı çocuğu olan hane halkları yoksulların yüzde 91,2’sini teşkil ederken, yoksulların yüzde

38,2'sini 0-14 yaş grubundaki çocuklar, yüzde 18,5'ini ise 15-24 yaş grubundaki gençler oluşturdu" (sozcu.com.tr, 21 Ocak 2017).

Egemen söylemlerin yeniden üretildiği bu haberlerde istatistiki veri olarak tanımlanan yoksulluğun nedenleri açıklanmamakta yoksulluk görmezden gelinmektedir. Konu ile ilgili sorumlu olan kişilerin sorumlulukları gizlenmektedir. Haberlerde dikkati çeken bir durum ise yardım, hayırseverlik ve sadaka sözcükleridir. Sadakanın TDK'da anlamına bakıldığında ilk anlamı "Dilenciye verilen para", ikinci anlamı ise "Yardım amacıyla karşılıksız verilen şey" olarak tanımlanmaktadır. *Sadaka Taşı Kültürü Bu Okulda Yaşatılıyor* haberinde Osmanlı döneminde sadaka taşı kültürünün bugün yaşatıldığına değinilerek, haberde yardımlaşmanın yapılmak istendiği belirtirse de yoksulluğun toplumsal boyutu ele alınmayarak hayırseverlik anlayışı ön plana çıkarılmıştır. Bir diğer haberde işsiz kalarak İŞKUR önünde çay dağıtan Derin'e belediyenin yardım ettiği belirtilmiştir: "Türkiye bu görüntüleri konuştu. Milyonları ağlatan bu görüntüler üzerine Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı Mansur Yavaş, Derin Ailesi'ni bularak yardım eli uzattı." Bu haberlerde "onlar" olarak konumlandırılan yoksul aileler çaresiz, yardıma muhtaç kişiler olarak sunulmakta, "biz" vurgusu ise hayırsever, adaletli, yardım eli uzatan taraf olarak ifade edilmektedir. Oysaki insanların yaşam kalitelerini arttırmak bireylerin değil, devletin sorumluluğu altındadır. Şengül Hablemitoğlu'nun belirttiği gibi (2009: 106) "sosyal politikalar verenin keyfine, vicdanına ya da inancına bağlı yardımlar yerine, herkese eşit birer yurttaş olarak hak ettiği bir yaşam standardını vaat eder". Dolayısıyla haberlerde şükretme, sadaka kültürü yeniden üretilmekte ve hayırseverlik adı altında insanların sosyal refahına ilişkin sorumluluklar göz ardı edilmektedir (Hablemitoğlu, 2009: 108). Haberdeki aktörlerin hayırsever, yardıma muhtaç olan yoksulları anlayan, onları mağdur etmek istemeyen kişiler gibi bir algı yaratılmak istense de yoksulların yardıma muhtaçlığı, işgal edici nitelikleri olduğu, kente uyum sağlayamama sorunları işaret edilerek yoksullar bu söylemlerle ötekileştirilmektedirler. Bu bağlamda haberlerde söylemsel unsurlar incelendiğinde yoksulluğun kişisel bir suçun cezası olarak sunulduğu görülmektedir. Haber söyleminde yoksullar, yetersiz ve başarısız oldukları için yoksullardır. Sistemin bireysel başarı üzerine kurulduğu düşünüldüğünde haber söyleminin iktidar söylemiyle paralelliği ortaya çıkmaktadır. Çünkü haberlerde sosyal devletin tasviyesi ile özelleştirmenin, teknolojik gelişmelerin, esnek çalışma koşullarının emek sömürüsüne, eşitsizliğe, işsizliğe ve bunların sonucunda yoksulluğa neden olduğuna değinilmemektedir. Bununla birlikte yoksulluk göstergesi olan gecekondu haberlerinin söyleminde de yoksulluğun sadece kentte olduğu algısı yaratılmaktadır. Oysaki istihdam modelleri ve politikaları nedeniyle kente göç edilmesi sonucu gecekonducuların oluştuğuna haber söylemlerinde değinilmemektedir. Dolayısıyla yoksulluk makro boyutta bir sorun olarak açıklanmamakta, asıl sorumlular gizlenmekte ve "eşitsizliğin kurbanları" yoksulluğun da yaratıcısı/sorumlusu olarak tanımlanmaktadır.

SONUÇ

Bu çalışma medyada yoksulların nasıl temsil edildiğine odaklanmıştır. İncelenen haberlerde yoksulluk kentsel bir olgudur. İncelenen 5 yıllık dönemde ve üç gazetede kırsal yoksulluğu konu edinen habere rastlanmamıştır. İncelenen haberlerde yoksulların tehditkar, huzur bozan, saldırgan, sapkın, suçlu kişiler olarak temsil edildikleri görülmüştür. Bu tespitler, önceki çalışmalarla benzer sonuçlar ortaya koymaktadır. Haberlerde, yoksulluğun yapısal nedenleri göz ardı edilerek, sorun mikro düzeyde ele alınmaktadır. Bu da, başarılı olmanın ya da başarısızlığın sorumluluğunu bireye atfeden baskın ideolojinin bir yansımasıdır.

Yoksulluk göstergeleri içeren gecekondü, işsizlik, çocuk işçi ve uyuşturucu konulu haberlerde, habere konu olan bireyler “yoksul” olarak tanımlanmamaktadır. Bu tür haber metinlerinde “yoksul” kelimesi dahi geçmemektedir. Yoksulluk göstergelerine metnin tamamında yer verilmesine rağmen, haberin öznesi olan kişilerin “yoksul” olduklarına dair hiçbir yoruma rastlanmamaktadır. Yoksul sözcüğünün doğrudan yer aldığı haberlerde ise, yoksulluk yalnızca bir istatistiksel veridir ve kişilerin gündelik yaşamlarına nasıl yansıdığına dair ipuçları bu tür haberlerde yer bulmamaktadır. İstatistiksel verilerle yoksulluğun ele alındığı haberlerde yoksulluğun nedenlerine de değinilmemektedir. Yoksul kelimesi geçen bir diğer haberler türündeyse, yoksul bir insanın beklenmedik başarısı öyküleştirilerek “çalışan kazanır” atasözünün ardındaki bireycilik felsefesi savunulmaktadır.

Bu çalışmanın medyada yoksulluk temsilleri konusunda yapılan diğer çalışmalardan farkı, olguyu yeni ırkçılık bağlamında ele almasıdır. İncelenen haberlerde “öteki” olarak yoksullar, “biz”den farklı olan, benzer kültüre sahip olmayan, “bizim kültürümüz”e uyum sağlayamayan, “bizim kültürümüz”ü tehdit eden suçlu ve sapkın davranışları olandır. Biz-onlar karşıtlığı içerisinde yoksulların olumsuz bir biçimde tanımlanmaları, van Dijk’ın belirttiği gibi (1994:25) egemenlerin kaygılarını ve önyargılarını göstermekte, temsillere gömülü hiyerarşik toplumsal yapıların istemsizce, sorgulanmaksızın benimsenmesine yol açmaktadır. Haberlerde yoksulların aşağılandığı, beceriksiz, başarısız tembeller olarak suçlandığı, “biz” için bir sorun kaynağı olarak yoksulların işaret edildiği görülmektedir. Bu yeni ırkçı söylem ile zaten var olan eşitsizlikler meşrulaştırılmakta, dahası kalıcı hale getirilmektedir.

Sonuç olarak yoksulların haberlerde ele alınış biçimi bir yeni ırkçılık örneğidir. Aktarılan detaylar ve verilmesi tercih edilen bilgiler, yoksullara ilişkin önyargıların oluşmasına ve/veya güçlenmesine hizmet etmektedir. Böylece, yeni ırkçılık gündelik dile, oradan da gündelik yaşam pratiklerine sirayet etmektedir. Bu çalışma yalnızca haber metinlerindeki söyleme odaklanmıştır. Ancak, yeni ırkçılığın ve gündelik yaşamdaki etkilerinin daha iyi anlaşılabilmesi için, benzer içeriklere

sahip haberlerin okuyucular tarafından nasıl alımlandığı da gelecek çalışmalarda sorgulanmalıdır.

Yazar Katkı Oranları

Çalışmanın Tasarlanması (Design of Study): IDÇ (%60), SD (%40)

Veri Toplanması (Data Acquisition): IDÇ (%60), SD (%40)

Veri Analizi (Data Analysis): IDÇ (%60), SD (%40)

Makalenin Yazımı (Writing up): IDÇ (%60), SD (%40)

Makale Gönderimi ve Revizyonu (Submission and Revision): IDÇ (%60), SD (%40)

KAYNAKÇA

- Adaman, Fikret ve Keyder, Çağlar. (2006). Türkiye’de Büyük Kentlerde Gecekondu ve Çöküntü Mahallelerinde Yaşanan Yoksulluk ve Sosyal Dışlanma, Avrupa Birliği için Rapor erişim. http://ec.europa.eu/employment_social/social_inclusion/docs/2006/study_turkey_tr.pdf.
- Ahmed, Umar, vd. (2020). "Racial Discrimination and Poverty Reduction for Sustainable Development". No Poverty: Encyclopedia of the UN Sustainable Development Goals. Walter Leal Filho et al. (eds) içinde. Springer, Cham. 1-11.
- Akıllı, Hüsnü ve Dirikoç, Abdullah (2017). "Türkiye’de Kent Yoksulluğu ve Çocuk: Nevşehir Örneği." Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 26: 197-224.
- Aksoy, Erman ve Kocataş Güzey, Özlem (2017). "Gecekondu Alanlarında Uygulanan Kentsel Dönüşüm Projelerinin Meşruiyet Zeminini Olarak Yoksulluk ve Suç". Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi 7 (14): 275-295.
- Aksoy, Seyhan (2010). "Yoksulluğun Türkiye Yazılı Basınında Sunumu." Journal of Yasar University 19: 3221-3236.
- Ansell, Amy Elizabeth (1997). *New Right, New Racism Race and Reaction in the United States and Britain*. London: Macmillan Press.
- Aykurt, Yıldırım Aylin (2010). *Yapısal Yanlılık Perspektifinden Medyada Yoksulluk; Haberlerde Yoksulluğun Temsili*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Ana Bilim Dalı.
- Balibar, Étienne (2000a). "Bir "Yeni-İrkçilik" Var mı?". İrk Ulus Sınıf Belirsiz Kimlikler, Étienne Balibar, Immanuel Wallerstein (der.) içinde. Çev., Nazlı Ökten. İstanbul: Metis Yayınları. 25-38.
- Balibar, Étienne (2000b). "Sınıf İrkçiliği". İrk Ulus Sınıf Belirsiz Kimlikler, Étienne Balibar, Immanuel Wallerstein (der.) içinde. Çev., Nazlı Ökten. İstanbul: Metis Yayınları. 254-269.
- Barker, Martin (1981). *New Racism: Conservatives and the Ideology of the Tribe*. London: Junction Books.
- Bauman, Zygmunt (1997). *Modernite ve Holocaust*. Çev., Suha Sertabıoğlu. İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- BBC (2016). "10 başlıkta Türkiye ekonomisinin 2016 karnesi". 30 Aralık 2016.
- BBC (2018a). "Trump: 'Bu bok çukuru ülkelerden niye insan kabul ediyoruz?'. 12 Ocak 2018a.
- BBC (2018b). "Trump: 'Bu bok çukuru ülkelerden niye insan kabul ediyoruz?'. 12 Ocak 2018b.
- Bhambra, Gurinder K. (2017). "Brexit, Trump, and 'methodological whiteness': on the misrecognition of race and class". *The British Journal of Sociology* 68 (S1): 214-232.
- Birgün (2018). "ODTÜ Öğretim Üyesi Prof. Necmi Erdoğan: İslamcıların Yoksullarla Anlamli Organik Bağı Yok". 15.01.2018.
- Blaut, James Morris (1992). "The Theory of Cultural Racism". *Antipode* 24(4): 289-299.
- Boztepe, Veli (2015). *Bir Sosyal Dışlanma Biçimi Olarak Yoksulluğun Türkiye’deki Televizyon Haberlerine Yansımaları*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi] Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Chauhan, Apurv and Foster, Juliet (2014). "Representations of poverty in British newspapers: a case of 'othering' the threat?". *Journal of Community and Applied Social Psychology* 24 (5): 390-405.

- Clarke, Simon (2003). "New Racism(s) for Old". *Social Theory, Psychoanalysis and Racism*. London: Palgrave Macmillan. 28-42.
- Cömertler, Necmiye ve Kar, Muhsin (2007). "Türkiye'de Suç Oranının Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Analizi". *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi* 62 (02): 37-57.
- Çınar, Mahmut (2013). "Habercilik ve Nefret Söylemi". *Medya ve Nefret Söylemi, Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar*. Mahmut Çınar(ed.) içinde. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları. 137-154.
- Dedeoğlu, Necati (2004). "Yoksulluk ve Sağlık". *Toplum ve Hekim* 19 (1): 51-53.
- DHA (2021). "Pandemide Online Haber Siteleri Günlük Trafiklerini Ortalama 1,1 Milyon Artırdı". 20 Nisan 2021.
- Doğan, Adem (2015). "Yoksulluk ve Medya: Yoksulların Bakış Açısından Yoksulluğun Medyada Temsili". *The Journal of International Social Research* 8(38): 887-898.
- Doğanay, Ülkü (2018). "Ayrımcılık, Söylem ve Medya". *Ayrımcılığın Yüzleri. Ülkü Doğanay (der.) içinde*. Ankara: Kapasite Geliştirme Derneği. 16- 38.
- Dubiel, Helmut (1998). *Yeni Muhafazakârlık Nedir? Çev., Erol Özbek*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Duffield, Mark R. (1984). "New Racism . . . New Realism Two Sides of the Same Coin". *Radical Philosophy* (37): 29-34.
- Dursun, Çiler (2007). "Hak Haberciliğinin Doğası ve Olanığı". *İnsan Hakları Haberciliği*. Sevdâ Alankuş (ed.) içinde. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları 9. 105-127.
- Ergül, Hakan vd. (2013). "Eski Yoksulluk, Yeni Medya: Yoksullukla Baş Etmede Yeni Medya Kullanıyor (mu)?". *Sahanın Sesleri İletişim Araştırmalarında Etnografik Yöntem*. Hakan Ergül (ed.) içinde. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Erman, Tahire (2004). "Gecekondu Çalışmalarında 'Öteki' Olarak Gecekondu Kurguları". *European Journal of Turkish Studies, Social Sciences on Contemporary Turkey*. <https://journals.openedition.org/ejts/85>.
- Essed, Philomena (1991). *Understanding Everyday Racism*. United States of America: Sage Publications.
- Gökçalp, Emre vd. (2010). "Türkiye'de Yoksulluğun ve Yoksulların Ana Akım Basında Temsili". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* 13(1): 145-182.
- Hablemitoğlu, Şengül (2009). "Medyatik Hayirsevenlik ve Muhafazakâr Popülizm Kısacasında "Sosyal Haklar" Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu 22-23 Ekim. Antalya.
- Harrison, Matthew S. vd. (2008). "Skin Color Bias in the Workplace: The Media's Role and Implications Toward Preference". *Racism In The 21st Century*. Ronald E. Hall (ed.) içinde. USA: Springer. 47-62.
- Heywood, Andrew (2013). *Siyasi İdeolojiler*. Çev., Ahmet K. Bayram vd. Ankara: Adres Yayınları.
- Hunter, Margaret (2008). "The Cost of Color: What We Pay for Being Black and Brown". *Racism In The 21st Century*. Ronald E. Hall (ed.) içinde. USA: Springer. 63-76.
- Hürriyet (2016). "Site Sakinlerinin Gecekondu İsyanı". 9 Aralık 2016.
- Hürriyet (2017a). "5 Kişilik Aile Çaresizlikten Gardırop İçinde Yaşıyor". 25 Mart 2017.
- Hürriyet (2017b). "Ev Kredi Taksitlerini Ödeyemeyince İhtihar Etti". 9 Ocak 2017.
- Hürriyet (2017c). "Eviniz Onun İçin Güvenli Mi?". 7 Mayıs 2017.
- Hürriyet (2019). "Fakir Bir Ailede Doğdu... Ne Okula Ne İş Görüşmesine Gidecek Parası Yoktu! Şimdi Herkes Tanıyor". 16 Mayıs 2019.
- Hürriyet (2021). "Uyuşturucu Bağımlısı Kızını Sokak Ortasında Dövdü". 24 Eylül 2021.
- İnal, M. Ayşe (1996). *Haber Okumak*. İstanbul: Temuçin Yayınları.
- Karakuş, Hüseyin ve Karakuş, Ece (2012). "Yoksulluğun Medyadaki Temsili: Kimse Yok mu Gönüllüler Programı Örneği". *İletişim ve Kuram Dergisi* 35 (Naci BOSTANCI Özel Sayısı-Güz 2012): 135-146.
- Kendall, Diana (2011). *Framing Class, Media Representations of Wealth and Poverty in America*. 2. Baskı, United Kingdom: Rowman & Littlefield Publishers.
- Kim, Sei-Hill vd. (2010). "Talking about Poverty: News Framing of Who is Responsible for Causing And Fixing the Problem". *Journalism & Mass Communication Quarterly* 87(3-4): 563-581.
- Konda, (2012). *Gündelik Hayatta Öteki Algısı Araştırma Raporu*.
- Kozaoğlu, Hayri vd. (2008). *Neoliberalizmin Gerçek Yüzü*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Köker, Eser ve Doğanay, Ülkü (2010). *İrkçi Değişim ama... Yazılı Basında İrkçi- Ayrımcı Söylemler*. Ankara: İHOP.
- Kurnaz, Aşvar, Şebnem ve Coşkun, Selim. (2009). *Türkiye'de Çocuk Yoksulluğu*. [Sosyal Yardım Uzmanlık Tezi]. Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.
- Lippmann, Walter (1998). *Public Opinion*. (With a New Introduction by Michael Curtis), Transaction Publishers, U.S.A. ve U.K.: New Brunswick.
- Milliyet (2016a). "Sıcak Suyla Saldırılan Minik Çocuk Konuştu". 10 Mayıs 2016.

- Milliyet (2016b). "Kaçak Yapıların Yıkımı Gergin Başladı". 9 Kasım 2016.
- Milliyet (2017a). "Bu İş Hem Yürek Hem Yetenekle Alakalı". 7 Mayıs 2017.
- Milliyet (2017b). "Kadıköy Fikirtepe'de Hayat Kabusa Döndü". 7 Mayıs 2017.
- Milliyet (2017c). "Uyuşturucu Bağımlısı Gençin Beni Kurtarın Çağırısı". 26 Ocak 2017.
- Milliyet (2017d). "Sadaka Taşı Kültürü Bu Okulda Yaşatılıyor". 13 Nisan 2017.
- Perspektif (2016). "Müslüman Cemaatlerle Devlet Anlaşmaları İfade Özgürlüğü Yeni Irkçılığın Dışa Vurumu". 3 Kasım 2016.
- Sputnik (2018). "Sayın Başkan Siz Irkçı Mısınız?". 12 Ocak 2018.
- Sözcü (2017). "Türkiye'de Gençler Daha Yoksul". 21 Ocak 2017.
- Sözcü (2018a). "Çocuğuna Okul Kıyafeti Alamayan Baba İntihar Etti". 21 Eylül 2018.
- Sözcü (2018b). "Atanamayan Genç Öğretmen İntihar Etti". 17 Nisan 2018.
- Sözcü (2020). "İşsizlik Zor İş, İşsiz Baba Olmak Daha Zor". 06 Mayıs 2020.
- Sözcü (2021a). "66 Milyon Kişi Aç ve Yoksul". 02 Temmuz 2021.
- Sözcü (2021b). "Dünya Bankası: Türkiye'de Mutlak Yoksul Sayısı 3,2 Milyon Kişi Arttı". 28 Nisan 2021.
- Taçyıldız, Özen (2006). Türkiye'de Yoksulluk ve Basına Yansımaları. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taguieff, Pierre-André (1990). "The New Cultural Racism in France". Telos 83: 109-122.
- TİMİSİ, Nilüfer (2010). "Medyada Hak Haberciliği". www.bianet.org. Erişim tarihi: 20.05.2018.
- Van Dijk, A., Teun (1994). "Discourse And Inequality". Universidad de Chile Lenguas Modernas 21:19-37.
- Van Dijk, A., Teun (2003). "Söylem ve İdeoloji Çokkalanlı Bir Yaklaşım". Söylem ve İdeoloji Mitoloji, Din, İdeoloji. Barış Çoban ve Zeynep Özarıslan (haz.) içinde. İstanbul: Su Yayınları. 14-112.
- Van Dijk, A., Teun (2000). "New(S) Racism: A Discourse Analytical Approach". Ethnic Minorities And The Media (37): 33-49.
- Vardar, Deniz (1995). "Yeni Irkçılığın Doğuşu: Başlangıca Dönüş mü?". Birikim Dergisi (76): 1-21.
- Wallerstein, Immanuel (2000). "Karşısında Evrenselcilik". İrk Ulus Sınıf Belirsiz Kimlikler, Étienne Balibar, Immanuel Wallerstein (der.) içinde. Çev., Nazlı Ökten. İstanbul: Metis Yayınları.39-49.
- Yanardağ, Merdan (2013). Yeni Muhafazakârlık Neo-Conlar Dünya'da ve Türkiye'de Post-Modern Gericilik. 3. Baskı. İstanbul: Destek Yayınlar 391.
- Yılmaz, Bediz (2008). "Türkiye'de Sınıf-altı: Nöbetleşe Yoksulluktan Müebbet Yoksulluğa". <https://tyap.net>. Erişim tarihi: 05.09.2021.